

ВИКТОР ПЕЛЕВИН

ПАЗИТЕЛЯТ

Том 2.

ЖЕЛЯЗНАТА БЕЗДНА

Превод от руски
Олга Дамянлиева

ЖЕЛЯЗНАТА БЕЗДНА

ТАЙНИТЕ МЕМОАРИ НА
ПАЗИТЕЛЯ АЛЕКСИС II,
ДАЛАЙ ПАПА
И ВЕЛИК МАГИСТЪР

СЪС СПОМЕНИ И РАЗМИШЛЕНИЯ,
ИЗЯЩНИ СЛОВА
И УМОПОСТРОЕНИЯ

IDYLLIUM
CCXVI A.D.F.A.

Портрет на руския император Павел I.
Неизвестен автор (ок. 1790 г.).
Министерство на културата на Руската федерация

Алексис де Кижe е Пазителят на новия свят Идилиум, сътворен от Павел Алхимик и Франц-Антон Месмер по време на Френската революция. Алексис се грижи за световния ред, създава всичко от нищо и в това му помагат четиримата Ангели. Той е същински Бог. Но... самият не знае кой е и откъде се е появил и трябва да изясни това. В противен случай няма да стане истински майстор и никога няма да може да каже: „Светът е възшебен кристал с безкраен брой фасети, който винаги можем да завъртим така, че или да се смеем от щастие, или да се вцепеним от ужас...”

За какво всъщност е тази книга зависи само от читателя и неговия избор.

„Ще напусна тоз пристан – извика Андрей, –
щом разкриеш ми тайна голяма!“
А Сидхарта му рече: „Спокойно, Андрей,
разбери – в тоя свят пристан няма...“

Старата земя, неизвестен автор
(От архивите на „Желязната бездна“)

I

Латинският дневник на Павел Алхимик (1790–1801 г., тайна част)

1790 г.

ПЛЪХОВЕТЕ, КОТЕНЦАТА, ГЪЛЪБИТЕ, ВОДНИТЕ КОНЧЕТА, МУХИТЕ – Всички те изглеждат напълно здрави, но духът не желае да влезе в телата им. По-скоро духът влиза, но не остава там задълго. Преди да изгъхнат, нещастните ми създания извършват няколко мудни движения и поне за известно време стават неразличими от живите същества, но краткият миг на тяхното битие е твърде мимолетен.

Може би по същия начин би потрепнало воденично колело, ако върху него вместо речен поток се излее стомна с вода. Водопадът на живота е някъде съвсем наблизо, но аз не мога да го достигна.

Как да привлечем духа в материята? Как да вдъхнем усмивката на Аврора в новия свят?

Аз ставам чувствителен и плача над несполуките си. Повече никакви синеоки котенца – особено ако животът им стига само за един тъжен поглед. Само плъхове, жаби и паяци.

Брат Бенджамин вече ни очаква на онзи бряг; той съобщава, че се чувства прекрасно и сякаш се е подмладил с двайсет години. Наистина Флуидът може всичко – но защо ли силата му не желае да се прояви в моята работа?

1791 г.

ГРЪМОТЕВИЧНАТА БУРЯ, ОСВЕТИЛА НОЩЕС терасата, страховито изкриви лицата на мраморните истукани и за миг почувствах

нещо зловещо от обкръжението им. Но едновременно с това в гушата ми се появи лъч светлина. Най-после разбрах къде греша.

Поради някаква причина съм решил, че да се създаде муха или водно конче е по-лесно, отколкото човек. Така може би стоят нещата за Висшето същество – но не и за мен. Колко малко знам за мишките и паяците и колко много – за хората! Няма ли да е по-лесно да постигна целта си, залавяйки се веднага със задача – велика и сложна, но отчетливо ясна във всичките ѝ аспекти?

„Флуидът може всичко“ – все повтаря брат Франц-Антон – и аз знам, че той е прав. Пътища и пътечки наоколо има безкрай, но слабият ни човешки ум не вижда околния пейзаж в мрака на невежеството си – готовогава, докато не блесне случайна мълния на прозрение...

Днес съм щастлив.

1792 г.

ЕДИН ОТ КАДАВРИТЕ¹ ДНЕС произнесе нещо като „вода“ – или може би надеждите ми ме карат да различавам гуми в предсмъртните им хрипове.

Аутопсията всеки път показва, че създадените от Флуида тела изобщо не се различават от човешките. Защо тогава не съумявам да създам гоген за делото ми ум? Флуидът не греша. Значи самият аз върша нещо погрешно.

Постоянно ме гложда една мисъл. Ние, членовете на тайното Братство, сме се заклели да освободим човечеството от мъките му. Но как може да се победи страданието, без да се проумее природата му? Свежгайки причините към материалното, ние значително опростяваме нещата – малко ли богати красавци са завършили живота си, хвърляйки се върху шпагата, своята или чуждата... Казват, че някои източни мъдреци са говорили за причините за страданието. Но нима за болката има друга причина освен самата болка?

Не ми достига концентрация на ума.

¹ Оживен неодушевен предмет (лат. Cadaver – труп, мъртво тяло). Всички бележки, без изрично отбелязаните, са на преводача.

ЕТО ДО КАКВО СТИГНАХ по време на нощните си размисли: казвайки, че всеки човек е „рождба на своето време“, ние имаме предвид, че той е възпитаван не толкова от своите родители, колкото от тълпата. Той се изгражда от чуждите мнения, впечатления, опит... с една гума – от потоците на Флуида, преминаващи през чужди умове и души. „Личността“ е творение на цялото човечество или поне на значителна част от него. Точно това трябва да вземе предвид моята алхимия.

Трябва да уловя в мрежите си поток на Флуида, сякаш оцветен с багрите на чужди души, да грабна вниманието и вярата на други умове и да ги насоча в сърцето на кадавъра. Само така мога да накарам света да се съгласи с моя акт на сътворение. Самите хора трябва да съживят моя питомец – по същия начин, както вдъхват живот на своите деца, иголи, богове и светци. Само тогава Флуидът ще получи необходимия модус¹.

Това е пътят. Но аз няма да се лутам насам-натам. Преди всичко трябва да изготвя подробен и уточнен във всичките му детайли план. Много неща трябва да се претеглят не веднъж, а поне три пъти.

Само да не бързам, не трябва да прибързвам.

Брат Франц-Антон пише за сериозни проблеми, помрачили нашите опити на онзи бряг. Някои от най-добрите ни медиуми са мъртви. Съзвездията са се оказали прекалено голям залък.

Но това няма да промени нищо в плановете ни – крайният резултат вече е необратим. Необходимо е изцяло да се съсредоточим върху поставената задача.

В Париж всичко върви както е замислено. Но се опасявам, че само с метеж няма да приключи – брат Бенджамин е посял такъв вятър, който ще носи добри дивиденти десетки години напред. Вярно казват – когато се появяват много свободомислещи люде, очаквай голяма война; понеже само тогава те ще намерят истинската свобода, отхвърляйки оковите на тялото.

Рицарят на Справедливостта каза днес, че практиките на Малтийския орден, насочени към висше съсредоточаване, про-

¹ Модус (лат.) – начин. Във философията на XVII–XVIII в. преходно свойство на отделни видове или състояния на материята.

изтичат в същността си от учението на бръснатите монаси. Брат Франц-Антон също казваше, че на това обучават на Изток.

Когато премина на онзи бряг, ще изуча тия науки в дълбочина.

1794 г. (?)

ДНЕС, СЛЕД КАТО ОБМИСЛИХ ВСИЧКО ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ, ЗАПОЧНАХ ДА ДЕЙСТВАМ. Планът ми е подробен и точен; колебанията вече са излишни – трябва само стриктно да го следвам.

Започнах с това, че незабелязано преправих една от оставените ми за подпис заповеди за повишения в офицерски чин. Добавяйки с перо няколко гребни чертички, създадох от половин дума, пренесена на нов ред, ново живо същество на име „подпоручик Киж“ (е, де да беше и в лабораторията толкова лесно).

За всеки случай завоалирах стореното – да изглежда като правописна грешка, която може да се тълкува различно – за да не обвинят нещастния писар във фалшификация, ако номерът не мине. А след това пообърках още повече нещата, като начертах целия ред с новородения и написах отгоре: „Подпоручик Киж в Стражата.“

Когато се спусна нощта, тиха и безлунна – знаейки, че моята заповед вече се предъвква от бавния мозък на канцеларията – извърших следното: спуснах се по въже през прозореца почти до средата на стената и висейки над храстите, закрепях с колкото сила имах: „Стража!“

Минута по-късно вече бях в спалнята си. Рагвам се, че тялото ми все още позволява подобни упражнения!

На следващия ден поисках доклад за това кой е крещял „Стража“ под прозорците ми. Замисълът ми беше прост, както всичко гениално: правописната грешка – Киж – можеше и да бъде забравена, но офицерът, назначен лично от императора в стражата – вече не. А ако същата нощ някой изкрещи „Стража“ под императорската спалня?

В умовете на разследващите ще е посято следното: в стражата е назначен Киж, Киж никъде го няма. Под прозореца крещели „Стража“, крещящият също никъде го няма. Сигурно „Стража“ е крещял същият този Киж – че кой друг?

Едното ще се закачи за другото, ще тръгнат слухове и обърканите умове ще се оплождат взаимно. Тези кръгове по водата от тук нататък ще се възпроизвеждат и сами – но аз смятам да им помагам при всеки удобен случай.

За да не посмееят да омаловажат случката като недоразумение, разиграх сцена на страшен гняв. Счупих стъкления парапан, оцпах бедничкия агютант. Той се изчерви, усмихна ми се и ме погледна така, че на свой ред аз се изчервих. Преди това дори и не подозирах, че той е *le bougre*, или както им казват в казармата „дупедавец“. А уж се вглеждам в хората... Вероятно занапред ще трябва и да ги подушвам.

Между другото, защо любителите на това тежко войнишко удоволствие ги наричат на френски „българи“? Обратното би било по-разбираемо. Изглежда, историята все още не ни е разкрила всичките си тайни.

Току-що докладвах – „Стража“ е крещял *подпоручик Киж*, *кого то издирват, но още не могат да намерят*. Всичко стана така, както го бях замислил.

Заповядах, щом го намерят, да го пратят на заточение в Сибир пеш и заповедта за това да бъде окачена навсякъде, където е възможно.

Сега вече няма да им позволя да го забравят.

1800 г.

СПОРЕД БРАТ ФРАНЦ-АНТОН НАЙ-ДОБРЕ е медуумите да ги скрием „горе“ – на същото място, където ще издигнем съкровения Храм. Той не може да обясни в писмото причината за това. Обещава да разкаже при срещата ни и ме призовава по-скоро да се присъединя към Братството на другия бряг.

Брат Бенджамин е изработил нова стъклена хармоника и жадува да ми посвири на нея лично за мен. Мои сърдечни приятели, колко много ми липсват тук, на север... Мисля за вас със сълзи в очите. Колко съм самотен сред тукашните трепетлики, на всяка от които виси по един добър обесен Юга!

За императора обаче е по-трудно да се организира бягство – тъй като той е затворник, охраняван от стотици стражници, отбелязващи всяко негово помръдване и дори кихане. Но аз измислих наистина изящен изход. За

това ще ми помогне моят Киж – вярвам, че той е узрял достатъчно, за да направи крачката от небитието в битието.

На неговата история би завидял всеки търсач на приключения: той е бил правописна грешка, станал офицер, после изпратен на заточение злосторник. Върнал се, оженил се за придворна дама, издигнал се до капитан, после до полковник, а скоро ще бъде и генерал. Вече е станал и баща – което, ще отбележа, в близост до казармата не е никак трудно, дори за призрак. Напълно истински жив човек. И макар никои да не го е виждал с очите си, с мислите си до него са се докосвали мнозина.

Шпиони докладват, че някои го вземат за роднина на Олсуфиев¹. Други го наричат избягал шуан². С други думи, за него се носят легенди.

Сега остава да преминем към финала.

За да се роди, на Киж ще му се наложи да умре. А тъй като той не е човек, а умствена вихрушка, възникваща в множество съзнания, смъртта му ще се състои в това, че на тази вихрушка ще ѝ се наложи да напусне подслонилите я глави, както душата напуска тялото. Тази изкуствено отгледана душа възнамерявам да покана на гости, за да съживи кадавъра, създаден от мен.

Сега за Киж знаят мнозина, но мислят за него само понякога и по случайност, като за всеки груг човек. Смъртта и погребението му са необходими, за да се сетят за него всички – едновременно и заедно.

Веднага щом вихърът на Флуида придобие нужната плътност, аз ще го уловя, ще го отделя от основата и ще го насоча към гърдите на новото си творение. Точно това най-леко докосване, тази капчица есенция не достигаше на досегашните ми опити.

¹ Захар Дмитриевич Олсуфиев (1772–1835) – генерал-лейтенант, уволнен от руската армия лично от Павел I.

² Така наричат въстаналите по време на Френската революция селяни от Бретан и Майен. Името е произлязло от прякора Шуан (фр. chat-huant – сова) на техния пръв предводител Жан Котеро.

и тъй, днес се случи.

Погребваха Киж. След лакирания ковчег върху лафет¹ тържествено носеха ордените, полкът маршируваше със спуснати знамена, следваха каляски. Безутешната вдовица ридаше. Малкото синче отдаваше чест. Тълпата напираше от всички страни.

Качих се на моста, яхнал черен като окото на нощта жребец. На главата си носех моята Шапка на могъществото, скрита в черна триъгълна шапка – гар от Франц-Антон. Когато ковчегът преминаваше покрай мен, вдигнах наг главата си Жезъл №2, който бе симпатически свързан с килията в моята лаборатория.

Почти физически усещах потока на свързаните с Киж прощални мисли, витаещи над главите (служил, обичал, бил покровителстван от императора, заговор, измяна... мнозина си шепнеха, че в памет на предишни заслуги императорът му наредил да вземе отрова, за да запази наследството за вдовицата... какво ли не мислеха за покойния). Но веднага щом привиках силата на Флуида, целият този поток се насочи към мен – и потече към моя Жезъл.

Сякаш невидима вихрушка се издигна над тълпата и свивайки се в тясна фуния, се вмъкна в моя алхимичен инструмент. Но тази картина с окото на мъдростта виждах единствено аз; за тълпата се случваше нещо различно.

Държах Жезъла като шпага. Той наистина приличаше на такава с блясъка и дължината си – така че всички обърнати към мен безброй лица видяха: императорът изпраща със салют починалия. Немалко от тях се просълзиха и ми дадоха допълнителна сила.

Жезълът започна да вибрира в ръката ми; уловеният в него вихър на Флуида се устреми към лабораторията, където в ниша в стената висеше на вериги кадавърът, свързан към магнетичната бака.

¹ Опора с козела (нем.), на която се закрепят стволът и затворът на оръдието. В армията има традиция лафетът да се използва при погребението на висши военни.

И когато, виждайки салюта на императора, площа-
гът леко се развълнува, с окото на мъдростта видях как
кадавърът в лабораторията ми отваря очи.

След половин час вече бях там.

Той имаше моето лице, моето тяло... Флуидът, който го е
създал, изцяло е преминал през мен, така че в известен смисъл
той и аз сме едно. Беше стряскащо да го гледаш в очите. Но
още по-страшно – да чуеш първите му гуми:

– Мъка! О, мъка на живота! Защо ти, аспид, ме обрече на
живот и смърт?

Никакъв възторг от успеха не усещах в душата си; остана
само тъга. Спомних си онова, за което мисля сега постоянно.
Всички тайни братства на Земята са искали да направят хо-
рата щастливи, не разбирайки докрай нито човешката болка,
нито щастие. Поради това само са умножавали страдани-
ята им.

Нима може лекар да излекува болест, която не разбира?
Безумие е дори да се надяваш на успех в такова начинание. Ето
какво трябва да се изясни докрай, ето към какво следва да се
насочат усилията на душата – сега виждам, че тази алхимия
е по-важна от всичко останало. Надявам се да имам време за
нея.

– Та ти май не се радваш на живота, а братле? – попитах
аз.

Киж отрицателно поклати глава – но аз забелязах дяволи-
тия блясък в очите му. Веднага разбрах: не стига, че е обез-
умял от радост, но и се надява да получи от мен солидна ком-
пенсация за късмета си. Наистина, каква друга анима¹ би могла
да бъде уловена в нашия влажен северен въздух, сред крадци,
бунтовници, пияници и гниеци из блатата трупове?

– Така да бъде, приятелю – меко казах аз. – Хващам се за
думата ти. Ще те пусна да се върнеш в небитието. Точно за-
това те и създадох.

Лицето му се изкриви от ужас.

– Не се плаши, не се плаши – продължих аз. – Ако изпълниш
предначертаното от мен, ще те съживя отново.

– Как ще ме съживиш?

¹ Живот, душа (лат.).

– Със същата сила, с която те създадох.

– Ще можеш ли да го направиш?

– О, да – отговорих без колебание. – Тъй като ти вече съществуваш, отново да те върна в калта за мен не е сложно. Ти ще бъдеш възнаграден за службата си. Ти и твоето потомство. Императорът няма да те излъже.

– Заклевах ли се?

Поради някаква причина ми се стори, че е пиян. Може и аз да съм го създал такъв.

– Заклевам се – отговорих.

Киж примижа няколко пъти.

– Нали няма друг изход?

Разперих ръце.

– Какво трябва да направя? – попита той.

„Макар и да е пиян, той е разумен – помислих си – и схваща бързо. Да, ненапразно толкова години го повишавах в чин.“

1801 г., февруари

КИЖ ВЯРВА, ЧЕ ЩЕ го върна към живота на някое щастливо място. Макар че неговите представи за щастие са крайно вулгарни, но за това аз нямам вина. Усещам вече, че съм се нагърбил с още един тежък товар...

